

Висновки. Отже, проведене дослідження показало, наявність зв'язку між рівнем розвитку емпатії та структурою міжособистісної взаємодії студентів.

Дружелюбність як змістовна особливість міжособистісної взаємодії, більше притаманна студентам з добре розвинутим рівнем емпатії. За допомогою якісного та порівняльного аналізу співвідношень отриманих даних, зв'язок формальних особливостей міжособистісної взаємодії студентів (співпраці та пристосування) з середнім рівнем емпатії теж було підтверджено.

Щодо припущень по відношенню до специфіки міжособистісної взаємодії студентів з низьким рівнем розвитку емпатії, то вони підтвердились лише частково. Найпоширенішою поведінкою в ситуації конфлікту серед студентів з низьким рівнем емпатії є компроміс, що виявляється в орієнтації на пошук рішення, яке полягає у частковому задоволенні потреб учасників взаємодії.

Література:

1. Балашов Е.М. Психологічні особливості соціальної емпатії студентів як засобу самореалізації. *Наукові записки національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка»*. 2014. Вип. 29. С. 28-39.
2. Гаврилова Т.П. Эмпатия как специфический способ познания человека человеком. *Теоретические и прикладные проблемы психологии*. Краснодар, 1975. С.17-29
3. Корнєв М.Н., А.Б. Коваленко А.Б. Соціальна психологія. Підручник. К.: Либідь, 2008. 301с.
4. Кузьміна В., Гульбс О, Діхтяренко С. Розвиток емпатії у студентів психологічного профілю в групах активного соціально-психологічного навчання (АСПН). *Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Серія «Психологія»*. №60. С.45-50.
5. Мирошник О.Г. Конфлікти у студентських групах з різною композицією за ознаками статі. *Психологія і особистість*. 2021. №2 (20). С.117-128.
6. Основи практичної психології [Текст] В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін. : підручник. К. : Либідь, 1999. 536 с.
7. Rogers C. R. Empatic: an unappreciated way of being. *The Counseling Psychologist*. 1975. V. 5, N 2. P. 2-10.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ГЕНДЕРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ

Проценко М. В.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
marinakycb@gmail.com*

Актуальність проблеми. ХХІ століття є етапом швидкого розгортання комп'ютеризації всіх сфер соціального буття. Це виражається в розповсюдженні всесвітньої мережі Інтернет, перевищенні мережевого спілкування, навіть, на користь реальній взаємодії, поширенні on-line розваг тощо. Але зі збільшенням доступу до таких ресурсів відбувається

неусвідомлюване зловживання, що переростає у захопленість Інтернет та набуває форми патологічної залежності.

Типовими критеріями визначення адиктивної поведінки (М. Д. Гриффітс [4], В.Л. Зливков, С.О. Лукомська [1]) виступають: пріоритетність (перебування в мережі має першочергове значення і займає провідну позицію в думках, мотивах та діях молодшої людини); зміна настрою (за умови перебування в мережі, як правило, має ознаки позитивного функціонування, за умови неможливості перебувати в мережі – негативного); зміна рівня толерантності (збільшення необхідності перебування в віртуальному просторі, що збільшується); симптом відміни (поява негативних відчуттів за умови неможливості потрапити до віртуального середовища); рецидив (багаторазове повернення до віртуального середовища навіть за можливості уникати перебування у ньому). При чому, аналізуючи актуальні дослідження (N. S. Hawi, M. D. Griffiths [4]) можемо зауважити, що ці прояви адиктивної поведінки особистості є найбільш суттєвими.

Залежність від соціальних мереж є одним із різновидів Інтернет-залежності; це залежність від так званих «кібервідносин» – від спілкування в чатах, телеконференціях. Девіантні наслідки залежності від соціальних мереж: 1) виникнення залежності від однолітків; 2) звуження кола інтересів у бік мережевого спілкування; 3) девальвація моральності, інтелектуальної та духовної сфери особистості; 4) викривлення сприйняття власної особистості та гіпертрофії об'єктивної реальності (В.П. Ходан [2]). При цьому, спостерігаються суттєві зміни в життєвому макрочронологічному просторі особистості в бік його звуження в просторі мережі, яке, однак, сприймається як надмірне розширення меж простору особистості до всього світу через мережу інтернет (Н.О. Чайкіна [3.]). Разом із тим, попри посилену увагу дослідників до різних аспектів залежності особистості від віртуального середовища, залишається остаточно не вирішеною проблема впливу гендерних і статевих чинників на її формування.

Метою даної публікації виступає аналіз показників гендерних відмінностей в проявах інтернет-залежності сучасної молоді.

Методика та організація дослідження. З метою даного дослідження використано комплекс методик. Зокрема, в даній публікації відображено особливості результатів досліджень за методиками «Маскулінність–фемінінність» (С. Бем) та «Тест на визначення рівня інтернет-залежності» (К. Янг, адаптація В.А. Лоскутової). У дослідженні взяли участь 120 студентів (86 дівчат та 34 хлопці), які навчаються у Полтавському національному педагогічному університеті.

Результати дослідження. За результатами проведеного емпіричного дослідження можемо наступне, що більшість (75%) хлопців має адекватно сформовану гендерну ідентичність і характеризуються рисами маскулінності. Вони вірять у себе, схильні захищати свої погляди, незалежні, прагнуть до лідерства, схильні до ризику, швидко приймають рішення, покладаються тільки на себе (самодостатні), мужні, тощо. Також, меншість досліджуваних хлопців андрогінні, поєднують у собі поведінкові ознаки маскулінної та фемінінної

ідентичності (18%). В одних ситуаціях вони реагують по-чоловічому, в інших – схильні проявляти фемінінні якості. Окрім цього, не значна частина досліджуваних хлопців (7%) характеризуються вираженою фемінінністю, часто проявляють жіночі якості, чуйні, скромні, вміють співчувати тощо.

Більшість дівчат характеризуються адекватно сформованою ідентичністю та вираженими фемінінними якостями (68%). Дівчата життєрадісні, скромні, віддані, жіночні, вміють співчувати, турботливі, здатні розуміти інших, здатні до співпереживання, сердечні, довірливі, інфантильні, не люблять лайки, люблять дітей, спокійні. Для третини дівчат властива андрогінність, поєднання жіночої та чоловічої манери поведінки, що проявляється у різних ситуаціях (27%). Окрім цього, визначено, що у незначній частині дівчат переважають маскуліні якості. Вони агресивні, самодостатні та амбіційні (5%).

Майже половині досліджуваних (45%) властивий підвищений, а незначній частині (14%) – високий рівень інтернет-залежності. Таким респондентам властиві часте непереборне бажання вийти в Інтернет; знижена працездатність через центрування уваги на он-лайн житті, приховування власної звички до інтернету. При цьому, досліджувані з підвищеним рівнем інтернет-залежності (45%) спроможні достатньо успішно функціонувати в системі реальних контактів, частково відмовитись від перебування в мережі. Майже половина досліджуваних (41%) характеризується відсутністю інтернет-залежності. Вони, звісно, користуються інтернетом, але можуть робити це контрольовано.

Виявлено, що студенти з різною гендерною ідентичністю характеризуються відмінними показниками інтернет-залежності. Зокрема, студенти з переважанням маскуліної гендерної ідентичності характеризуються переважанням зниженого показника інтернет-залежності, порівняно з респондентами з андрогінною та фемініною гендерною ідентичністю ($\chi^2=9,624$, $p \leq 0,01$). Ми інтерпретуємо такі дані наступним чином. Переважання маскуліних характеристик не дає респондентам потрапляти у виражену залежність від інтернет-мережі, спираючись на характерні для них риси незалежності і самодостатності вони не залежать від оточення і не потрапляють в стан залежності від мережі. Натомість, респонденти із андрогенною та феміною гендерною ідентичністю характеризуються переважанням вищого рівня інтернет-залежності, оскільки вони більш чуйні, схильні прислухатися до авторитетних думок, слідуючи прояву якостей чуйності, поступливості, тощо.

Висновки. Отже, властиві студентам характеристики гендерної поведінки певним чином обумовлюють схильність студентів до інтернет-залежності. Зокрема, до вираженої залежності від мережі більше схильні респонденти із фемініною чи андрогенною гендерною ідентичністю. При цьому, маскуліні респонденти характеризуються зменшеним прагненням до потрапляння у стан залежності від мережі інтернет. Проте, дана проблема залишається остаточно не вирішеною. Зокрема, перспективою подальших досліджень може виступати вивчення особливостей схильності до ризику та пошуках вражень, що також можуть вплинути на схильність до потрапляння в залежність від віртуального світу.

Література:

1. Зливков В.Л., Лукомська С.О. Дорога змін: ефективне спілкування у кризових умовах життя. Миколаїв, Видавництво «Ліон», 2016. 182 с.
2. Ходан В. П., Богуш В.М. Комп'ютерна та Інтернет-залежність як хвороба ХХІ століття. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2012. Вип. 10. С. 255-262.
3. Чайкіна Н.О. Гендерно-рольові експектації подружньої пари. *Від гендерних ідеологій до дискусій про сучасну сім'ю. Монографія. Колектив авторів за наук. ред. Пушійка О. М., Власової Т. І. Дніпропетровськ: Вид-во ПФ «Стандарт-Сервіс», 2015. Частина II, П.2.4. С 114-123.*
4. Hawi, N. S., Samaha, M., & Griffiths, M. D. The Digital Addiction Scale for Children: Development and Validation. *Cyberpsychology, Behavior, And Social Networking*. 2019. Volume 22, Number 12, 771–778.

СТИЛЬ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ ДОШКІЛЬНИКІВ

Рогова А.В.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка
rogovaya.av91@gmail.com*

Актуальність проблеми. Формування адекватної самооцінки – найважливіший чинник розвитку особистості дитини. Відносно стійка самооцінка формується у дітей під впливом оцінок з боку оточуючих, насамперед найближчих дорослих й однолітків, а також у процесі власної діяльності дитини і самостійної оцінки її результатів.

Адекватна самооцінка лежить в основі формування у дитини впевненості у собі і своїх можливостях, виступає підставою для розвитку особистої повноцінності і компетентності (Н.П. Берегова [1]). За словами А.В. Костюченко [2], діти із завищеною самооцінкою є досить рухливими, швидко можуть переключатися з одного виду діяльності на інший. Ці дошкільники не можуть адекватно оцінювати результати своїх вчинків, дій.

Формування самооцінки в дошкільному дитинстві має виражену залежність від типу батьківського ставлення та стосунків у сім'ї. В.Р. Павелків [3] зазначає, що оцінка дошкільником себе суттєво залежить від оцінки дорослого. Занижені оцінки послаблюють упевненість дитини в собі, завищені – спричиняють переоцінювання своїх можливостей і особистих якостей. Разом із тим, проблема впливу батьківського виховання на становлення особистості дитини, становлення її самооцінки зокрема, хоча і виступала предметом багатьох наукових досліджень, але набуває особливої актуальності в кризових умовах сьогодення.

Методика та організація дослідження. Для вивчення особливостей впливу стилю батьківського ставлення на формування самооцінки дітей дошкільного віку нами проведене емпіричне дослідження. В даному дослідженні використано методики «Сходінки» (В.Г. Щур), методику